

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita

Santrauka

2016 m. rugpjūčio 1 d.

Skirta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo
ministerijai pagal 2015 m. lapkričio 17 d. pasirašytą sutartį
Nr. D4-221/2015/11-29/ADV

EY
Building a better
working world

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita

Santrauka

2016 m. rugpjūčio 1 d.

Vertinimo objektas ir tikslai

Įgyvendinant 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą (toliau - ŽIPVP), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau - SADM) inicijavo tris priemones („Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ (toliau - JUMS), „Parama pirmajam darbui“ (toliau - PPD) ir „Verslumo skatinimas“), kurios leido jaunimui pasinaudoti ne tik tradicinėmis valstybės siūlomomis pagalbos schemomis (pvz., aktyvios darbo rinkos politikos priemonės), tačiau ir susirasti pirmąjį darbą, įgyti savanoriško darbo patirties nevyriausybinėse organizacijose ar pradėti savarankišką verslą. *Šios trys priemonės, skirtos skatinti jaunimo užimtumą, yra šio vertinimo objektas.*

Atsižvelgiant į tai, kad šios iniciatyvos buvo įgyvendinamos pirmą kartą ir į tai, kad panašių priemonių finansavimas Europos socialinio fondo lėšomis yra tęsiamas 2014-2020 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos laikotarpiu, *šio vertinimo tikslas yra įvertinti priemonių efektyvumą, rezultatyvumą ir poveikį, taip pat patobulinti intervencijas 2014-2020 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos laikotarpiu.*

Šioje santraukoje pristatomi apibendrinti vertinimo rezultatai. Remiantis atlikti vertinimu, šioje santraukoje taip pat pateikiamos rekomendacijos, kuriomis siekiama panašias į vertintas priemones įgyvendinti kuo efektyviau, rezultatyviau ir pasiekti kuo didesnį jų poveikį 2014-2020 m.

Vertinimo metodika

Vertinimo metu, siekiant tinkamai atsakyti į vertinimo klausimus, naudoti šie pagrindiniai pirminiai ir antriniai šaltiniai:

- ▶ Pirminiai ir antriniai informacijos ir duomenų šaltiniai (priemonių ir projektų administratorių (SADM, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau - INVEGA)) bei vykdytojų (Jaunimo reikalų departamento prie SADM (toliau - JRD), Lietuvos darbo biržos prie SADM (toliau - LDB)) pateikta informacija ir duomenys, susiję teisės aktai, statistinė ES struktūrinės paramos kompiuterinės informacinės valdymo ir priežiūros sistemos (SFMS), ES statistikos tarnybos, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos vyriausybės duomenų bazės, anksčiau atlikti aktualūs vertinimai, tarptautinių institucijų publikacijos, susijusios su jaunimo užimtumo skatinimu;
- ▶ Keturių priemonių (projektų) naudos gavėjų apklausų, atliktų derinant CAWI (Computer Assisted Web Interview) ir CATI (Computer Assisted Telephone Interview) metodus, duomenys;
- ▶ Statistiniai su priemonėmis susiję Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie SADM (toliau - SODRA) ir Valstybinės ligonių kasos prie SADM pateikti duomenys;
- ▶ Giluminių interviu su priemonių ir projektų vykdytojais (3 interviu su visais vykdytojais - JRD, LDB ir INVEGA) ir partneriais (8 interviu, 4 su projekto „Pasitikėk savimi“ ir 4 su projekto „Jaunimo savanoriška tarnyba“ (toliau - JST) partneriais) duomenys;
- ▶ Fokusuotos diskusijos metu surinktos įžvalgos.

Vertinimo pradžioje, siekiant detalai suprasti priemonių įgyvendinimo būdus, joms keltus tikslus ir uždavinius, buvo atlikta pirminių ir antrinių šaltinių analizė. Analizuojant priemonių ir projektų administratorių, projektų vykdytojų pateiktą informaciją, su priemonėmis susijusius teisės aktus buvo įvertinama priemonių intervencijos logika, pasiekti rodikliai lyginti su suplanuotaisiais, priemonių poveikis. Šių veiklų rezultatai leido atsakyti į susijusius vertinimo klausimus, geriau pasirengti apklausų vykdymui bei parengti tiksliai vertinimui būtinų duomenų užklausas.

Toliau buvo vykdomos keturios apklausos (užtikrinant 5 proc. imties paklaidą ir 95 proc. pasiklovimo tikimybę):

- ▶ JUMS priemonės projektų dalyvių apklausa:
  - ▶ projekto JST dalyvių apklausa (252 respondentai (apklausos generalinę visumą sudaro 689 jaunuoliai);
  - ▶ projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių apklausa (355 respondentai (apklausos generalinę visumą sudaro 3997 jaunuoliai).
- ▶ Priemonės PPD darbdavių apklausa (393 respondentai (apklausos generalinę visumą sudaro 2744 įmonės);
- ▶ Priemonės „Verslumo skatinimas“ dalyvių apklausa (357 respondentai) (apklausos generalinę visumą sudaro 2377 mokymuose dalyvavę jaunuoliai iki 29 metų).

Lygiagrečiai vykdomų apklausų buvo atliekama statistinių duomenų analizė. Duomenys, pateikti SODROS, analizuoti siekiant įvertinti priemonių JUMS ir PPD rezultatų tvarumą, t.y. ar, baigus vykdyti šias priemones, jų pagalba pasinaudoję jaunuoliai yra aktyvūs darbo rinkoje, kokia jų vidutinė įsidarbinimo trukmė ir vidutinis atlyginimų dydis.

Kadangi priemonės JUMS projektai siekė motyvuoti jaunuolius ne tik įsidarbinti, tačiau ir įvertinti tikslingumą grįžti į formaliojo švietimo sistemą, buvo analizuojama kiek šios priemonės projektų dalyvių grįžo į švietimo sistemą. Šiam tikslui pasiekti buvo atlikta Valstybinės ligonių kasos prie SADM pateiktų duomenų analizė.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita

Santrauka

2016 m. rugpjūčio 1 d.

Statistinė duomenų analizė leido kiekybiškai įvertinti priemonių JUMS ir PPD poveikį jaunuolių aktyvumui darbo rinkoje (arba grįžimui į formaliojo švietimo sistemą).

Kiekybinę duomenų analizę sekė kokybinė analizė, kurios metu buvo vykdomi giluminiai interviu su priemonių ir projektų vykdytojais (3 giluminiai interviu su visais vykdytojais - JRD, LDB ir INVEGA) ir priemonės JUMS projektų partneriais (8 giluminiai interviu, 4 su projekto „Pasitikėk savimi“ ir 4 su projekto JST partneriais). Giluminių interviu pagalba buvo renkama kokybinė informacija, patikslinama ir (arba) interpretuojama kitais metodais surinkta informacija, pagilintos surinktos įžvalgos.

Atsakius į Vertinimo klausimus ir parengus išvadas bei rekomendacijas buvo atlikta fokusuota diskusija, kurioje dalyvavo:

- ▶ SADM atstovai;
- ▶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos atstovai;
- ▶ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos atstovai;
- ▶ Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai;
- ▶ EY atstovai.

Nors fokusuotos diskusijos metu taip pat siekta patvirtinti ir pagilinti Vertinimo išvadas, pagrindinis šios diskusijos tikslas buvo suderinti Vertinimo rekomendacijas, susijusias su kitų institucijų koordinuojamomis sritimis. Aptarus šis rekomendacijas buvo atliktos galutinės Vertinimo išvadų ir rekomendacijų korekcijos.

Toliau šioje santraukoje pateikiamos apibendrintos išvados ir rekomendacijos pagal kiekvieną iš vertintų priemonių:

- ▶ Priemonę JUMS;
- ▶ Priemonę PPD;
- ▶ Priemonę „Verslumo skatinimas“.

Priemonė „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“

Priemonė JUMS buvo įgyvendinta pagal ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 2 uždavinį „Skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje“. Priemonei įgyvendinti skirta 2,339 mln. EUR, panaudota 99 proc. (2,322 mln. EUR) numatyto biudžeto.

Priemonei įgyvendinti keltas tikslas – motyvuoti socialiai pažeidžiamus jaunus žmones integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą – suteikti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ir sudaryti sąlygas plėtoti jų socialinį užimtumą ir profesinį aktyvumą. Buvo įgyvendinami du priemonės projektai:

- ▶ Projektas JST (už jo įgyvendinimą buvo atsakingas JRD). Projekto tikslinė grupė – 16-29 m. amžiaus niekur nedirbantis, nesimokantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas (toliau – NEET). Projekto tikslas – remiantis ES programos „Veiklus jaunimas“ Europos savanorių tarnybos modeliu, sukurti analogišką jaunimo savanoriškos veiklos modelį Lietuvoje. Jaunimas, savanoriaudamas savanorius priimančiose organizacijose (nevyriausybinėse organizacijose, pelno nesiekiančiose ir (arba) viešąsias paslaugas teikiančiose įstaigose ar institucijose (pvz., bibliotekose, kultūros centruose ir pan.)), galėjo įgyti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų, patirties, susipažinti su profesijomis ir taip lengviau pasirengti įsiliesti į darbo rinką;
- ▶ Projektas „Pasitikėk savimi“ (už jo įgyvendinimą buvo atsakinga LDB). Projekto tikslinė grupė – 16-25 m. amžiaus jaunimas, kurie nedirba, nesimoko ir nedalyvauja aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse. Tikslinė grupė apėmė tiek darbo biržoje registruotus, tiek neregistruotus jaunuolius. Projektu siekta šios tikslinės grupės jaunuoliams suteikti intensyvią ilgalaikę pagalbą siekiant kelti jų savivertę, atsakomybę, juos motyvuoti. Per jaunuolių veiklą nevyriausybinėse organizacijose siekta padėti jaunuoliams atkurti arba išugdyti socialinius ir savarankiškumo įgūdžius.

Priemonės JUMS vertinimo metu gautos šios apibendrintos išvagos:

- ▶ Priemonės tikslinė grupė – socialiai pažeidžiami jauni žmonės¹ – buvo pasiekta tik iš dalies. Projektai buvo orientuoti ne tik į socialiai pažeidžiamą jaunimą, toks reikalavimas rodikliams nebuvo numatytas priemonės finansavimo sąlygų aprašuose. Pavyzdžiui, projekte JST 50 proc. jaunuolių turėjo aukštąjį išsilavinimą;
- ▶ Projekte JST, kuriame vykdyta savanoriška veikla, ypač aktyviai dalyvavo merginos (78 proc. visų projekto dalyvių). „Pasitikėk savimi“ projekte reikšmingo skirtumo tarp merginų ir vaikinių skaičiaus nebuvo. Merginų dominavimas tokio pobūdžio, kaip JST, projektuose gali būti paaiškinamas šiomis pagrindinėmis priežastimis: vykdomų veiklų specifika (soc. orientuotos veiklos), merginų aukštesnis soc. aktyvumas ir organizuojamų priemonių formos specifika (t.y. neapmokama savanoriška veikla, kompensuojamos tik išlaidos);
- ▶ Priemonė JUMS veikia išvien (sinergijos efektas) su kitomis ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamomis priemonėmis. Priemonės projektų veiklose jaunuoliai buvo motyvuojami ieškoti darbo, skatinami pasirinkti geidžiamą ir jaunuolių poreikius ir pomėgius atitinkančią profesiją. Jaunuoliui pasirinkus norimą sritį, buvo suteikiama galimybė (projekte „Pasitikėk savimi“) įsidarbinti arba įgyti profesijai reikiamų kompetencijų, pasinaudojant ES lėšomis finansuojamos priemonės „leškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ projektų pagalba.
- ▶ Projektas JST, prisidėdamas prie žemo jaunimo užimtumo problemos sprendimo, taip pat skatino savanoriškos veiklos principą kaip būdą įgyti patirties ir įgūdžių, vertinamų darbo rinkoje;

---

¹ Socialiai pažeidžiamais asmenimis vertinime vadinami asmenys, kurie yra jautresni socialiniams ir ekonominiams iššūkiams ir rizikoms bei turi mažiau resursų su jais sėkmingai susidoroti, pavyzdžiui neįgalieji, vienišos mamos, kvalifikacijos neturintys jaunuoliai, tautinių mažumų atstovai, prievartą patyrę asmenys ir kt.

- ▶ Priemonės JUMS projektai prisidėjo prie jaunimo integravimosi į darbo rinką skatinimo. 2016 m. I ketv. pabaigoje 50 proc. JST ir 40 proc. „Pasitikėk savimi“ dalyvių turėjo darbą;
- ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ 6 mėnesių trukmės programa, kurioje dalyvavo socialiai pažeidžiami jaunuoliai, davė prastesnį rezultatą. Socialiai pažeidžiami jaunuoliai turi labai specifinių ir kompleksinių poreikių, šiai grupei reikia tikslingesnės pagalbos nei daugeliui niekur nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių². Dėl to galėtų būti svarstoma šiai specifinių poreikių turinčiai jaunuolių grupei taikyti kitokio pobūdžio (skiriant daugiau laiko individualiam darbui su jaunuoliu, pritaikant ir individualizuojant projekto temas jo poreikiams, dar daugiau konsultacijų su psichologu ir pan.) programą, geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės.

Įvertinus pasiektus rezultatus, priemonė JUMS laikytina iš dalies sėkmingai įgyvendinta priemone. Siekdami toliau sėkmingai panaudoti dalyvavimo savanoriškoje veikloje ir neformalaus ugdymo principus kaip būdą įgyti darbo rinkai naudingos patirties ir didinti šių būdų prieinamumą tikslinėms grupėms, rekomenduojame tokias pastangas konsoliduoti į vieną, tačiau didesnę, iniciatyvą ar projektą, planavimo etape aiškiai apibrėžti projekto tikslinę grupę ir, įtraukiant socialiai pažeidžiamiausias jaunimo grupes, atsižvelgti į šių jaunuolių specifinius ir kompleksinius poreikius. Toliau pateikiame apibendrintas rekomendacijas ir strateginius siūlymus, susijusius su priemone JUMS:

- ▶ Rekomenduojame jungti priemonės projektus į vieną, didesnį projektą;
- ▶ Rekomenduojame priemonei numatyti poveikio rodiklius ir sukurti rezultatų stebėjimo sistemą;
- ▶ Rekomenduojame skirti daugiau laiko individualioms jaunuolių konsultacijoms, vykdant darbą grupėse formuoti mažesnes, pvz. 10 jaunuolių grupes;
- ▶ Nors labiau prioretizuoti tikslinių grupių nerekomenduojame, atsižvelgiant į finansinius apribojimus būtų galima skirti didesnį prioritetą socialiai pažeidžiamų grupių jaunimui. Tokiu atveju turi būti atsižvelgiama į šių jaunuolių specifinius ir kompleksinius poreikius;
- ▶ Rekomenduojame bendrojo ugdymo mokyklose aktyviau plėtoti savanorystės kultūrą ir skatinti darbo paieškos (įsidarbinimo) motyvaciją;
- ▶ Rekomenduojame aktyviau plėtoti savanoriškos veiklos kultūrą, ypač bendrojo ugdymo mokyklose.

Lentelėje žemiau pateikiame detalų rekomendacijų ir strateginių siūlymų aprašymą - lentelėje pateikiamas rekomendacijų arba strateginių siūlymų kontekstas, įgyvendinimo būdas (pvz., poreikis papildyti teisės aktus ir pan.). Kur aktualu, pateikiame analizuotų užsienio šalių pavyzdį.

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
Rekomendacijos	
A.1.	Atsižvelgiant į Vertinimo rezultatus, ateityje rekomenduojame jungti tokio pobūdžio projektus į vieną, išlaikant skirtingo pobūdžio veiklas (dalyvavimą savanoriškoje veikloje ir neformalų ugdymą), kurias pagal savo poreikius galėtų rinktis tokio projekto dalyviai.
A.2.	Siekiant įvertinti projektų poveikį jų dalyviams, rekomenduojame nustatyti poveikio rodiklius (pvz., 70 proc. dalyvių užimtumas praėjus 6 ar 12 mėnesių po dalyvavimo projekte; dalis dalyvių, praėjus 6 ar 12 mėnesių nuo dalyvavimo projekte, dirbančių visą darbo dieną ir pan.) ir užtikrinti priemonės stebėsenos sistemos funkcionavimą.
A.3.	Rekomenduojame numatyti daugiau laiko dalyvių individualioms konsultacijoms ir formuoti mažesnes grupinių užsiėmimų dalyvių grupes. Labiau prioretizuoti tikslinių grupių nerekomenduojame, kadangi grupinėse veiklose toks prioritetizavimas apriboja sąlygas dalyviams tobulėti ir mokytis vieniems iš kitų.

² Experience required: a demos and V report on capability building and workreadiness, Matt Grist and Phillida Cheetham, 2011

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
A.4.	Visgi, jei yra numatoma dirbti su socialiai pažeidžiamos grupės jaunimu, turi būti atsižvelgiama į šių jaunuolių specifinius ir kompleksinius poreikius. Geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės. Atsižvelgiant į ribotus finansinius išteklius, tam tikras didesnis, nei projektuose taikytas, socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritizavimas galėtų turėti prasmę - didesnis prioritetas turėtų būti teikiamas aukščiausios socialiai pažeidžiamo jaunimo rizikos grupėms (pvz., neįgaliesiems, priklausomybę turintiems, tautinių mažumų grupėms, jaunimui iš socialinės paramos gavėjų šeimų ir pan.).
Strateginiai siūlymai	
A.5.	NEET nedarbo prevencijai tikslinga plėtoti atitinkamas priemones bendrojo ugdymo mokyklose, taip būtų pasiekiamas ilgalaikis rezultatas remiantis prevencija, o ne kova su pasekmėmis. Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis (pvz., Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija), susijusios patirties perkėlimas į bendrojo ugdymo mokyklą, potencialių NEET identifikavimas ir išankstinis darbas su jais leistų pasiekti ilgalaikį rezultatą ir mažinti su jaunimo užimtumu susijusias problemas ilguoju laikotarpiu.
A.6.	Bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija bei Lietuvos savivaldybių asociacija, rekomenduojame bendrojo ugdymo mokyklose aktyviau plėtoti savanorystės kultūrą ir skatinti darbo paieškos (įsidarbinimo) motyvaciją. Tokią veiklą tikslinga koordinuoti savivaldybių lygmenyje. Pavyzdžiui, a) savivaldybėse, koordinuojant švietimo skyriui, parengti „Moksleivių savanoriškos veiklos plėtros programą“ ir mokyklų lygmenyje parengti jos įgyvendinimo planą; b) savivaldybių lygmenyje, koordinuojant vietos darbo biržai, parengti „Moksleivių įdarbinimo (darbo atostogų metu) programą ir mokyklų lygmenyje parengti jos įgyvendinimo planą; c) savivaldybių lygmenyje, koordinuojant vietos darbo biržai, sukurti „Profesinio orientavimo savivaldybės duomenų banką (iš pedagogų, darbdavių, profesijų konsultantų / psichologų bei vietos darbo biržos darbuotojų)“ ir mokyklų lygmenyje suderinti jo naudojimo tvarką (įtraukimą į karjeros kompetencijų ugdymo procesą).
A.7.	Siekiant preventyviai užkirsti kelią mokyklą baigusiems jaunuoliams tapti potencialiais bedarbiais, rekomenduojame apsvaistyti galimybę, bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, skatinti 16-18 metų amžiaus moksleivius tam tikrą nustatytą laikotarpį (pvz., 6 mėnesius) dalyvauti savanoriškoje veikloje. Kaip motyvacinė priemonė moksleiviams, skatinanti nustatytą laiką dalyvauti savanoriškoje veikloje, galėtų būti skiriamas papildomas balas stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas (panašaus pobūdžio veikla jau yra žinoma Lietuvoje, tačiau moksleivių savanoriavimas dažnai yra atsitiktinis ir mažai efektyvus, nesuderintas su vietos savivaldybių (vietos bendruomenės) poreikiais. Kaip jau minėjome prie A.6. punkto, būtina labiau sistemingai atlikti šį darbą, plėtoti jį per jaunimo organizacijas (skautų, ateitininkų, šaulių ir pan. organizacijas), aktyviai bendradarbiauti su vietos nevyriausybinėmis organizacijomis, pagal galimybes panaudoti papildomus finansinius išteklius veiklai skatinti bei kokybei užtikrinti, organizuoti savanorių mokymus ir pan.
A.8.	Jaunimo užimtumo Lietuvoje skatinimo politiką tikslinga plėtoti trimis pagrindinėmis kryptimis: <ul style="list-style-type: none"> 1. Bendrojo ugdymo sistemos orientavimas į abiturientų sėkmingą įsidarbinimą:<ul style="list-style-type: none"> 1.1. Atitinkamų socialinių ir emocinių kompetencijų formavimą (pradinio ugdymo (iki 12 metų) tobulinimas); 1.2. Darbo motyvacijos ugdymą (ypatingai intensyvus darbas su vaikais iš ilgalaikės socialinės paramos šeimų ir žemos mokymosi motyvacijos vaikais); 1.3. Karjeros vadybos pagrindų sisteminių ugdymą (daugiau kontaktinių valandų, sisteminiai susitikimai su vietos darbo biržos darbuotojais bei darbdaviais ir pan.). 2. Profesinio rengimo institucijų tinklo optimizavimas pagal realius Lietuvos ūkio poreikius bei šio tinklo kokybės didinimas (orientacija ne į „diplomų suteikimą“, o į žinių suteikimą ir praktinio darbo gebėjimų ugdymą). Darbdavių galimybių kelti jaunimo kompetencijas darbo

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita

Santrauka

2016 m. rugpjūčio 1 d.

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
	<p>vietoje tobulinimas.</p> <p>3. Perėjimo „mokykla-darbo vieta“ (sisteminis) stebėjimas bei operatyvus ir adresinis (angl. <i>targeted</i>) stiprinimas (atskiroms jaunimo grupėms). Šio perėjimo problemoms spręsti būtina apjungti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pastangas (t.y., darbo rinkos politikos bei ugdymo ir profesinio rengimo pastangas, nes tik kryptingos kompleksinės priemonės gali būti tikrai efektyvios (užtikrinti ilgalaikį jaunimo užimtumą).</p>

Priemonė „Parama pirmajam darbui“

Priemonė PPD buvo įgyvendinta pagal ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 2 uždavinį „Skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje“.

Priemonei įgyvendinti keliamas tikslas – didinti jaunimo užimtumą, sudarant darbdaviams papildomas finansines paskatas įdarbinti jaunimą. Priemone siekiama suteikti galimybę darbinės patirties neturintiems jaunuoliams įgyti darbinės patirties, o darbdavius finansiškai paskatinti priimti į darbą patirties neturinčius jaunos žmones, kurių mokymui pirmais darbo mėnesiais reikia skirti daugiau išteklių (pvz., laiko), nei įdarbinant darbuotojus su darbine patirtimi.

Priemonės įgyvendinimo metu darbdaviams kompensuota dalis darbo užmokesčio, sumokėto pirmą kartą įsidarbinusiems (dar nedirbusiems pagal darbo sutartį) asmenims nuo 16 iki 29 metų. Dalies darbo užmokesčio kompensacija darbdaviui teikiama kompensacijos laikotarpiu, t. y. ne ilgiau kaip 12 mėnesių nuo pirmą kartą įsidarbinusio asmens pirmos darbo dienos. Pareiškėjui pateikus prašymą INVEGAI kompensuoti dalį darbo užmokesčio, dalis išmokėtos sumos darbdaviui kompensuojama iš PPD priemonės lėšų. Jei darbuotojui apskaičiuotas darbo užmokestis viršija 492,35 Eur per mėnesį, kompensacija skaičiuojama pagal 492,35 Eur sumą, t. y. maksimalus kompensacijos dydis darbdaviui už vieną darbuotoją per mėnesį gali siekti 114,72 Eur.

Priemonės PPD vertinimo metu gautos šios apibendrintos išvagos:

- ▶ 2744 darbdaviai pasinaudojo priemone (27 proc. suplanuoto rezultato), buvo paremta 22 270 pirmą kartą įsidarbinusių jaunuolių (111 proc. suplanuoto rezultato). Priemonės įgyvendinimo metu panaudota 86 proc. planuoto biudžeto;
- ▶ 84 proc. darbdavių jaunuolius būtų įdarbinę ir be intervencijos, tačiau ilgiau, nei truko darbo užmokesčio kompensacijos laikotarpis, pas darbdavį dirbo tik 19,5 proc. įdarbintų asmenų. Bendra priemonės įtaka jaunuolių užimtumui yra teigiama, kadangi 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 59 proc. priemonėje dalyvavusių jaunuolių;
- ▶ Priemonė daugiausiai parėmė žemesnio išsilavinimo (įgūdžių) reikalaujamą įdarbinimą. 81 proc. paremtų jaunuolių turėjo vidurinį arba žemesnį išsilavinimą;
- ▶ Įgyvendinant PPD priemonę 2013 m. užfiksuotas 1,1 proc. (arba 941 atvejis) galimas darbuotojų „išstūmimo“ efektas, kadangi tais metais padidėjo bendras atleidimų iš darbo vietos skaičius ir sumažėjo ne pagal priemonę įdarbinamų darbuotojų skaičius, lyginant jį tiek su didesniu 2012 m. rodikliu, tiek su bendru įdarbinimų skaičiaus augimu;
- ▶ Priemonė gali būti charakterizuojama kaip turinti mažą administracinę naštą, kadangi priemonė buvo įgyvendinta visuotinės dotacijos būdu, taip pat sėkmingai veikė priemonės administracinis mechanizmas.

Įvertinus pasiektus rezultatus, priemonė PPD laikytina sėkmingai įgyvendinta tik iš dalies. Siekdami užtikrinti priemonės tęstinumą ir didinti jos efektyvumą, remiantis užsienio šalių gerąja praktika bei tarptautinių organizacijų rekomendacijomis, rekomenduojame ieškoti papildomų sprendimų, skatinančių priemonės vykdytoją siekti tvaresnių bei realiai pamatuojamų priemonės rezultatų ir poveikio, tikslingesnio numatytos tikslinės grupės įtraukimo. Toliau pateikiame apibendrintas rekomendacijas ir strateginius siūlymus, susijusius su priemone PPD:

- ▶ Trumpalaikėje perspektyvoje, atsižvelgiant į suplanuotas 2014-2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos priemones, siekiant didinti subsidijavimo priemonės efektyvumą, skatinti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių integraciją į darbo rinką ir didinti priemonės patrauklumą darbdaviams, įdarbinantiems socialiai pažeidžiamiausių jaunimą, rekomenduojame labiau prioretizuoti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių grupes, ilginant šios grupės subsidijuojamą įsidarbinimo laikotarpį;

- ▶ Ateityje siekiant spręsti jaunimo užimtumo problemą iš esmės ir užtikrinti, kad jaunuolis, kartą sudalyvavęs priemonėse, skirtose jaunimo įsidarbinimui skatinti, įgytų pakankamą patirtį ir kompetencijas, planuojant panašias priemones ateityje turėtų būti planuojama dviejų pakopų priemonė (arba būti užtikrinama atskirų atitinkamų priemonių sąveika):
  - ▶ I pakopa. Greita integracija į darbo rinką prioritetinėms jaunimo tikslinėms grupėms, teikianti 6-9 mėnesių dalinį darbo užmokesčio kompensavimą bei papildomai prioretizuojant tikslines jaunimo grupes;
  - ▶ II pakopa. Tvaraus įdarbinimo plėtra prioritetinėms jaunimo tikslinėms grupėms, susidedanti iš įdarbinimo, suteikiančio jaunuoliui kokybiškas kompetencijas ir patirtį ir užtikrinanti, jog priemone pasinaudojęs jaunuolis ateityje turėtų pakankamą gebėjimų ir patirtį užsitikrinti darbo vietą savarankiškai be valstybės pagalbos.
- ▶ Rekomenduojame priemonei numatyti poveikio rodiklius ir sukurti rezultatų stebėjimo sistemą;

Lentelėje žemiau pateikiame detalių rekomendacijų ir strateginių siūlymų aprašymą - lentelėje pateikiamas rekomendacijų arba strateginių siūlymų kontekstas, įgyvendinimo būdas (pvz., poreikis papildyti teisės aktus ir pan.). Kur aktualu, pateikiame analizuotų užsienio šalių pavyzdį.

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
Rekomendacijos	
B.1.	<p>Trumpalaikėje perspektyvoje, atsižvelgiant į suplanuotas 2014-2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos priemones, siekiant didinti subsidijavimo priemonės efektyvumą, skatinti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių integraciją į darbo rinką ir didinti priemonės patrauklumą darbdaviams, įdarbinantiems socialiai pažeidžiamiausių jaunimą, rekomenduojame labiau prioretizuoti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių grupes, ilginant šios grupės subsidijuojamą įsidarbinimo laikotarpį:</p> <p>B.1.1. rekomenduojame užtikrinti, kad priemonės pagalba ir vertė būtų orientuota į asmenis, kuriems yra tikrai sudėtinga įsidarbinti kitais būdais. Šiam tikslui rekomenduojame išskirti tris prioritetines jaunimo iki 29 metų grupes:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. jaunimas, kuris norėtų įsidarbinti gyvenamosiose vietovėse iki 6000 gyventojų (remiantis ES paramos teikimo gyvenamosioms vietovėms praktika); b. jaunimas, kuris norėtų įsidarbinti teritorijose, kuriose nedarbo lygis viršija vidutinį jaunimo nedarbo šalyje lygį (arba yra 1,5 karto didesnis nei vidutinis jaunimo nedarbas, atsižvelgiant į priemonės biudžeto galimybes); c. jaunimas su ribotomis socialinės integracijos galimybėmis: neįgalieji, sugrįžę iš įkalinimo įstaigų, kilę iš ilgalaikės (pvz., 3-5 metai ir daugiau) socialinės paramos gavėjų šeimų arba betarpiškai gaunantys socialinę paramą, našlaičiai; d. Jaunimas, įgijęs išsilavinimą arba profesiją, tačiau per 4 mėnesius neradęs darbo (esantys bedarbiais). <p>B.1.2. rekomenduojame svarstyti galimybę priemonėje, atsižvelgiant į biudžeto galimybes, ilginti subsidijos laikotarpį įvardintoms prioritetinėms grupėms (iki 24 mėnesių); Taip būtų išlaikomas priemonės visuotinės dotacijos paramos būdas, kadangi įvardintos prioritetinės grupės turėtų turėti aiškius ir objektyvius identifikavimo kriterijus, kurie neapsunkintų priemonės administravimo (pvz., savivaldybės turėtų reguliariai pateikti standartizuotos formos informaciją apie socialinę paramą gaunančius asmenis ir šeimas.</p>
Strateginiai siūlymai	
B.2.	Ateityje siekiant spręsti jaunimo užimtumo problemą iš esmės ir užtikrinti, kad jaunuolis, kartą sudalyvavęs priemonėse, skirtose jaunimo įsidarbinimui skatinti, įgytų pakankamą patirtį ir

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
	<p>kompetencijas, planuojant panašias priemones ateityje turėtų būti planuojama dviejų pakopų priemonė (arba būti užtikrinama atskirų atitinkamų priemonių sąveika):</p> <p>B.2.1. I pakopa. Greita integracija į darbo rinką prioritetinėms jaunimo tikslinėms grupėms:</p> <p>B.2.1.1. Siekiant užtikrinti pirmos pakopos subsidijavimo priemonės efektyvumą, tikslinga numatyti didesnę jos taikymo diferenciaciją, kad priemonės pagalba ir vertė būtų orientuota į asmenis, kuriems yra tikrai sudėtinga įsidarbinti kitais būdais. Šiam tikslui rekomenduojame išskirti šias prioritetines jaunimo iki 29 metų grupes, įvardintas a., b. ir c. punktais prie B.1.1. rekomendacijos.</p> <p>B.2.1.2. Siekiant skatinti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių greitą integraciją į darbo rinką ir didinti priemonės patrauklumą darbdaviams, tikslinga svarstyti galimybę pirmos pakopos priemonėje didinti subsidijos dydį įvardintoms prioritetinėms grupėms (pvz., 7,9 procentinių punktų - iki 31,2 proc. nuo apskaičiuoto darbo užmokesčio, taip sulyginant darbdavio išlaidas su darbdaviui mokamu atlyginimu).</p> <p>B.2.1.3. Pirmos pakopos priemonės trukmė, atsižvelgiant į biudžeto galimybes, galėtų būti 6 arba 9 mėnesiai, užtikrinant įvardintų prioritetinių grupių asmenų pereinamumą į antrosios pakopos priemonę (antrąją intervencijos pakopą).</p> <p>B.2.2. II pakopa. Tvaraus įdarbinimo plėtra prioritetinėms jaunimo tikslinėms grupėms.</p> <p>B.2.2.1. Siekiant skatinti tvarų jaunimo dalyvavimą darbo rinkoje, antrosios pakopos priemonę tikslinga sieti su kompetencijų ir įgūdžių tobulinimu, t. y. didinti jauno darbuotojo profesionalumą, taip kompensuojant švietimo sistemos rezultatų trūkumus ir užtikrinant, jog priemone pasinaudojęs jaunuolis ateityje turėtų pakankamą gebėjimų ir patirtį užsitikrinti darbo vietą savarankiškai be valstybės pagalbos.</p> <p>B.2.2.2. Siekiant skatinti tvarų jaunuolių įdarbinimą, jų kompetencijų didinimą bei antros pakopos priemonės patrauklumą darbdaviams, tikslinga užtikrinti šiuos esminius priemonės elementus:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Remiantis Estijos subsidijavimo priemonės pavyzdžiu³ ir jį pritaikant siūlomai dviejų pakopų intervencijai, subsidijos laikotarpis antrosios pakopos priemonėje turėtų būti ilginamas iki 18 mėnesių. b. Papildomos išmokos jaunuolių kompetencijoms kelti (arba, priklausomai nuo priemonės sandaros ir (ar) jos sąveikų su kitomis priemonėmis (projektais), galimybė gauti tam skirtą paramą pagal kitas specializuotas darbuotojų kompetencijų kėlimo priemones (projektus)) suteikiamos darbdaviui įsipareigojus išlaikyti jaunuolį darbo vietoje ne mažiau nei 24 mėnesius ir pasirašius su juo neterminuotą arba ne mažesnę nei 24 mėnesių trukmės darbo sutartį. Parama jauno darbuotojo kompetencijoms kelti turėtų būti panaudota iki subsidijavimo laikotarpio pabaigos, t. y. per 18 mėnesių. c. Darbdaviui vykdant savo įsipareigojimus pirmaisiais 12 subsidijavimo laikotarpio mėnesių, tikslinga jį paskatinti ir paskutiniaisiais 6 subsidijavimo laikotarpio mėnesiais 7,9 proc. punktų (iki 31,2 proc., sumažinant darbdavio išlaidas, patiriamas įdarbinus darbuotoją, iki sutartyje su darbuotoju nurodyto atlyginimo dydžio („ant popieriaus“)) padidinti subsidijos dydį. <p>B.2.2.3. Siekiant užtikrinti atsakingesnį darbdavių dalyvavimą antrosios pakopos priemonėje, gali būti nustatomi papildomi reikalavimai darbdaviams, pavyzdžiui: neturėti pastabų iš darbo inspekcijos (ypač dėl nelegalaus darbo), personalo kaita įmonėse neturėtų viršyti numatyto</p>

³ Youth Guarantee Implementation Plan, Ministry of Social Affairs and Ministry of Education and Research of Estonia, 2014

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
	<p>procentu (pvz., 10 proc. per metus), vidutinis darbo užmokestis įmonėje būtų numatytu procentu (pvz., bent 20 proc.) didesnis nei minimalaus atlyginimo dydis šalyje.</p> <p>B.2.2.4. Antrosios pakopos priemonėje siūloma taikyti tas pačias jaunimo iki 29 metų tikslines grupes, kaip ir pirmosios pakopos priemonėje.</p> <p>B.2.2.5. Profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigose mokslus baigusiems, tačiau per 4 mėnesius neįsidarbinusiems jaunuoliams siūloma leisti dalyvauti tik antros pakopos priemonėje. Papildomai galima svarstyti galimybę profesinę ir aukštojo mokslo kvalifikaciją turinčių jaunuolių dalyvavimą antros pakopos priemonėje sieti su jų įgyta specialybe, taip plečiant šių jaunuolių tikslinę profesinę patirtį ir didinant jų konkurencingumą darbo rinkoje, išskyrus atvejus, kai jaunuolio įgyta kvalifikacija nėra perspektyvi ir jo perkvalifikavimas darbo vietoje būtų tikslingesnis.</p> <p>B.2.2.6. Šios pakopos įgyvendinimas galėtų būti siejamas su kitomis, darbo įgūdžių įgijimo rėmimą įgyvendinančiomis priemonėmis. II pakopos reikalavimai darbdaviui būtų nustatomi darbo įgūdžių įgijimo sutartyje. Šiai rekomendacijai įgyvendinti turėtų būti papildytas Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas⁴ (pavyzdžiui, 261 straipsnis, koreguojant numatytą ne ilgesnį nei 4 mėnesių sutarties terminą).</p>
B.3.	Priemonei nustatyti kokybiškus poveikio rodiklius, pavyzdžiui: užimtumo po dalyvavimo priemonėje, tikslinių grupių dalyvavimo proporcijos (proporcingai statistinei jaunimo sandarai) bei ilgalaikio užimtumo rezultato po dalyvavimo priemonėje (12-24 mėnesius).
B.4.	Numatyti tęstinę stebėsenos sistemą, leidžiančią vertinti intervencijos poveikį tikslinei grupei pasibaigus subsidijavimo periodui. Tai leistų užtikrinti didesnę tikslinių grupių įtraukimą ir tvaresnius rezultatus ilguoju laikotarpiu. Tokia sistema prisidėtų prie kokybiškesnių ir savalaikių patobulinimų visą intervencijos įgyvendinimo laikotarpį.

⁴ https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4C18D17F9BA5/TAIS_478633

Priemonė „Verslumo skatinimas“

Priemonė „Verslumo skatinimas“ yra įgyvendinama pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 1 uždavinį „Didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių“. Priemonei įgyvendinti skirta 14,64 mln. EUR.

Priemonei įgyvendinti keliami tikslai: sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, naudojantis finansų inžinerijos priemonėmis skatinti verslumą ir savarankišką užimtumą, teikiant finansinę paramą paskolų forma ir konsultuojant bei mokant (taip pat ir verslo plano rengimo klausimais) pradedančiuosius verslo pagrindų.

Nors priemonė buvo prieinama visiems, ji teikė prioritetą šioms tikslinėms grupėms: bedarbiams, neįgaliesiems, jaunimui iki 29 metų ir vyresniems nei 50 metų asmenims. Pasinaudodami galimybe gauti paskolą iš Verslumo skatinimo fondo įmonės ar fiziniai asmenys galėjo kreiptis dėl papildomų lengvatinių priemonių: darbo užmokesčio išlaidų dalies kompensavimo, 95 proc. paskolos palūkanų kompensavimo ir iki 80 proc. paskolos sumos grąžinimo užtikrinimo. Priemonės metu taip pat teiktos mokymų ir konsultavimo paslaugos.

Priemonės „Verslumo skatinimas“ vertinimo metu gautos šios apibendrintos išvagos:

- ▶ Priemonės „Verslumo skatinimas“ išskirtinumas - jos siekis užtikrinti platesnį finansavimo prieinamumą steigiant ar vystant naujai įsteigtą verslą teikiant lengvatines nedidelės apimties (iki 24 907,32 Eur) paskolas. Kitų tokio dydžio lengvatines paskolas teikiančių priemonių Lietuvoje nėra. Paskoloms iš Verslumo skatinimo fondo gauti nebuvo būtina sėkminga kreditavimo istorija, ko reikalauja kiti egzistuojantys verslo finansavimo šaltiniai;
- ▶ Verslumo skatinimo fondas iš grąžinamų anksčiau paimtų paskolų susigrąžina lėšas. Dėl šios priežasties 2016 m. sausio 31 d. duomenimis pasinaudojant priemone iš viso suteikta 19,6 mln. Eur paskolų, arba 136 proc. priemonės biudžeto;
- ▶ Verslas, sukurtas pasinaudojant priemone, sukūrė 3580 jaunas darbo vietas (arba 356 proc. suplanuotos reikšmės);
- ▶ Nors priemonė prioritetizavimo aukščiau įvardintas prioritetines grupes, paskolos aktyviai teiktos ir šioms grupėms nepriklausantiems asmenims (jaunimui buvo suteikta 37 proc., visoms prioritetinėms grupėms 48 proc. visų suteiktų lengvatinių paskolų);
- ▶ Lengvatinių paskolų grąžinimo rodiklis yra aukštas - vos 3 proc. iš VSF išduotų paskolų yra neveiksnios (negrąžinamos);
- ▶ Viena pagrindinių lengvatines paskolas gavusių asmenų (įkurto verslo savininkų) kreipimosi dėl lengvatinės paskolos priežasčių - galimybė pasinaudoti papildomomis lengvatinėmis priemonėmis. 29 proc. pradėto verslo atstovų kaip svarbą priežastį pradėti verslą įvardijo nuosavų lėšų verslo pradžiai turėjimas. Kadangi INVEGOS garantija galėjo būti teikiama iki 80 proc. paskolos sumai, likusi paskolos dalis turėjo būti garantuojama paskolą ketinančio imti asmens (pvz., užstatant savo turtą arba pasitelkiant laiduotoją). Viena iš priemonės tikslinių grupių - jaunimas iki 29 metų amžiaus - galėjo neturėti pakankamai nuosavo turto užstatui arba nerasti laiduotojo. Tokiu atveju, ypač socialiai pažeidžiamų grupių jaunimo atveju, neturėjimas pakankamai nuosavo turto užstatui arba negalėjimas rasti laiduotojo.

Įvertinus pasiektus rezultatus, priemonė „Verslumo skatinimas“ laikytina sėkmingai įgyvendinta, tačiau siekiant užtikrinti priemonės tęstinumą ir didinti jos prieinamumą tikslinėms grupėms remiantis užsienio šalių gerąja praktika rekomenduojame ieškoti papildomų sprendimų, skatinančių tikslines grupes labiau naudotis finansų inžinerijos priemone. Toliau pateikiame apibendrintas rekomendacijas ir strateginius siūlymus, susijusias su priemone „Verslumo skatinimas“:

- ▶ Rekomenduojame sukurti instrumentus, suteikiančius galimybę tam tikrų charakteristikų jaunuoliams (pvz., jaunuoliams iš nepasiturinčių šeimų, neįgaliesiems, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų jaunuoliams ir kt.), kurie dėl tam tikrų objektyvių priežasčių negali patys garantuoti lengvatinės paskolos dalies, padedančius garantuojant likusią paskolos dalį;
- ▶ Rekomenduojame individualiai konsultuoti priemonės dalyvius pirmaisiais jų verslo gyvavimo metais;
- ▶ Siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą, rekomenduojame užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslą socialiai pažeidžiamiausių tikslinių grupių asmenims. Papildomos lengvatos šių tikslinių grupių jaunuoliams taip pat galėtų būti teikiamos (pvz. kompensuoti visas INVEGOS garantijos atlyginimo išlaidas, suteikti fiksuoto dydžio verslo pradžios krepšelį (subsidią))
- ▶ Gaunantiems socialinę pašalpą, auginantiems vaiką ir neįgaliesiems jaunuoliams rekomenduojama papildomai kompensuoti dalį verslo pradžioje sumokamų mokesčių;
- ▶ Rekomenduojame didinti jaunimo dalyvavimą priemonėje per kryptingą atskirų jaunimo grupių informavimą ir parengimą dalyvavimui priemonėje (pvz., nuotolinio mokymo būdu).

Lentelėje žemiau pateikiame detalų rekomendacijų ir strateginių siūlymų aprašymą - lentelėje pateikiamas rekomendacijų arba strateginių siūlymų kontekstas, įgyvendinimo būdas (pvz., poreikis papildyti teisės aktus ir pan.). Kur aktualu, pateikiame analizuotų užsienio šalių pavyzdį.

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
Strateginiai siūlymai	
C.1.	Kadangi INVEGOS garantija galėjo būti teikiama iki 80 proc. paskolos sumai, likusi paskolos dalis turėjo būti garantuojama paskolą ketinančio imti asmens (pvz., užstatant savo turtą arba pasitelkiant laiduotoją). Viena iš priemonės tikslinių grupių - jaunimas iki 29 metų amžiaus - galėjo neturėti pakankamai nuosavo turto užstatui arba nerasti laiduotojo. Tokiu atveju paskola jaunuoliui nebūtų suteikiama. Dėl šios priežasties rekomenduojame sukurti naują, mažos apimties priemonę, arba priemonę „Verslumo skatinimas“ susieti (suderinti) su kitomis priemonėmis ar intervencijomis, suteikiant galimybę verslą ketinančiam pradėti asmeniui, priklausančiam tikslinei grupei ((pvz., jaunuoliams iš nepasiturinčių šeimų, neįgaliesiems, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų jaunuoliams ir kt.), dėl objektyvių priežasčių negalinčiam savo jėgomis garantuoti dalies lengvatinės paskolos grąžinimo), gauti lengvatinę paskolą neturint kaip garantuoti likusios paskolos dalies, pavyzdžiui, suteikiant beprocentę paskolą trūkstantai paskolos daliai, tačiau ji nebūtų garantuojama (t. y. tikslinės grupės jaunuolis būtų įsipareigojęs ją grąžinti, dėl to būtų suinteresuotas vystomo verslo sėkme)).
C.2.	Individualiai konsultuoti priemonės dalyvius pirmaisiais jų verslo gyvavimo metais (remiantis Nyderlandų pavyzdžiu ⁵ , kai lengvatinę paskolą gavusiam verslui teikiamos verslo vystymo konsultacijos). Ši rekomendacija galėtų būti įgyvendinama derinant priemonę „Verslumo skatinimas“ su kitomis, smulkiajam verslui vystyti pagalbą teikiančiomis priemonėmis.
C.3.	Siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą ir užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslą socialiai pažeidžiamiausių tikslinių grupių asmenims (pvz., jaunimui, kuris atitinka ilgalaikio bedarbio apibrėžimą), rekomenduojame: <ul style="list-style-type: none"> a. Bent 6 mėnesius kompensuoti prarastą socialinę paramą arba nedarbo socialinio draudimo išmoką numatytą laikotarpį (remiantis Slovėnijos pavyzdžiu, kai asmenims pradėjus individualų verslą, siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą ir užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslą, dvejus metus kompensuota prarasta

⁵ "Entrepreneurship Support for the Unemployed in Slovenia: Rapid Policy Assessments of Inclusive Entrepreneurship Policies and Programmes", OECD, 2015

Nr.	Rekomendacijos arba strateginio siūlymo aprašymas
	<p>socialinė parama). Šiai rekomendacijai realizuoti reikėtų koreguoti Lietuvos Respublikos pinigines socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymą. Iš kitos pusės, ir pagal dabar galiojančią tvarką, savivaldybės gali taikyti socialinės paramos gavėjams tam tikras lengvatas, todėl tikslinga, kad Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija pagal šios ataskaitos rekomendacijas parengtų savivaldybėms informacinį laišką, kuriame paskatintų taikyti tam tikras lengvatas jaunimui iš socialinės paramos šeimų, pradedančiam savo verslą.</p> <ul style="list-style-type: none"> b. Paskolos gavėjui kompensuoti visas INVEGOS garantijos atlyginimo išlaidas. c. Paskolos gavėjui suteikti fiksuoto dydžio verslo pradžios krepšelį - subsidiją (pvz., patalpų nuomai, kompiuterinei įrangai, kt.). Subsidija galėtų būti teikiama sukūrus naują, mažos apimties priemonę, skirtą šiai tikslinei grupei.
C.4.	Gaunantiems socialinę pašalpą, auginantiems vaiką ir neįgaliesiems jaunuoliams rekomenduojama papildomai kompensuoti 30 proc. jų sumokėtų mokesčių SODRAI ir 30 proc. sumokėto gyventojų pajamų mokesčių ne ilgiau nei 12 mėnesių nuo lengvatinės paskolos gavimo.
C.5.	Atsižvelgiant į tai, kad pirmiau pateikiamos rekomendacijos priemonei tobulinti pareikalautų papildomo finansavimo, jos turėtų būti taikomos prioretizuojant tikslines grupes, kurios be priemonės pagalbos nesiimtų pradėti verslo, t. y. papildomos priemonės paskatos verslo steigimui turėtų būti taikomos tik didžiausią poreikį turinčioms grupėms.
C.6.	Siekiant padidinti jaunimo dalyvavimą priemonėje tikslinga suaktyvinti kryptingą atskirų jaunimo grupių informavimą ir parengimą dalyvavimui priemonėje. Tam siūloma parengti specialią informavimo ir verslumo pagrindų mokymo programą, teikiant ją nuotolinio mokymo būdu ir pritaikyti ją pateikimui: <ul style="list-style-type: none"> a. įkalinimo įstaigose; b. savivaldybėse per jaunimo organizacijų veiklos koordinatorius; c. darbdavių organizacijose; d. susijusiose nevyriausybinėse organizacijose (pvz., Lietuvos „Carito“ tinkle, neįgaliųjų forume ir kt.); e. bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigose.